fully (graves 9–10) cut into the natural layer. These burials are associated with the cemetery of the Monastery of the Canons Regular of Penitence of St. Augustine that had operated under St. Bartholemew's Church between 1644 and 1845 (Fig. 2). The cemetery was destroyed during the construction boom that took place at the present-day 26 Užupio Street and the surrounding area from the end of the 18th and throughout the 19th century. The recorded graves date back to no later than the 17th or early 18th centuries. A section of mid-19th-century stonework was also unearthed at the site. Detailed excavations recovered finds that span the 17th–19th centuries.

Martyna Remenčiūtė,
Tadas Šimanauskas

Šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje

2023 m. Vilniuje, prie Didžioji g. 34 sklype esančios Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčios V fasado pamatų, vykdyti hidroizoliacijos įrengimo darbai. Prieš darbų pradžią šioje vietoje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Minėta vieta patenka į saugomą Vilniaus jėzuitų vienuolyno pastatų ansamblio (UK 680) teritoriją. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia – pirmoji barokinė bažnyčia Vilniuje. Ji pastatyta Lietuvos šventojo – Kazimiero, karaliaus Kazimiero Jogailaičio ir Elžbietos Habsburgaitės sūnaus garbei. Bažnyčios statybos pradžia laikoma 1604 m., kai buvo pašventintas kertinis akmuo. 1610 m. dar nebaigtą statyti bažnyčią apnaikino gaisras, 1655 m. Maskvos kariuomenei užėmus Vilnių bažnyčia buvo išplėšta ir apgadinta gaisro. Kitas didelis gaisras šventovę nusiaubė 1706 m. – sunaikinti vargonai, altoriai, bažnyčios stogas ir bokšteliai. Po 1749 m. didžiojo Vilniaus gaisro imtasi kapitalinės bažnyčios rekonstrukcijos – rekonstruoti priešakiniai bokšteliai, pastatytas centrinis kupolas ir didysis altorius, bažnyčia įgijo vėlyvojo baroko formas. XIX a. viduryje ji perkeista į Šv. Nikolajaus soborą. 1897 m. buvo perdirbtas iki tol neliestas bažnyčios fasado prieangis, virš jo įrengtas svogūninis kupolas su kryžiumi, prieangyje įrengtos trejos durys, laužytas gipsatūromis papuoštas frontonas, taip pat panaikinamas priekinis paaukštinimas su baliustrada. Po Pirmojo pasaulinio karo bažnyčia grąžinta jėzuitams, 1925 m. atstatytas bažnyčios vidus, pašalinti visi XIX a. priestatai. 1944 m. bažnyčia vėl sudegė. Tarybiniu laikotarpiu ji dar kelis kartus restauruota, 1963 m. joje įsikūrė ateizmo muziejus, veikęs iki Lietuvos nepriklausomybės atgavimo.

1993 m. archeologinius tyrimus šalia šių vietų atliko V. Daminaitis. Jų metu buvo ištirtos 3 perkasos ir 3 šurfai, maždaug 65 m^2 plotas. Aptiktos mūrinės struktūros datuojamos XVII–XIX a. Surasta XX a. žemėmis užversta laiptinė, kuri vedė į XVII a. pradžios rūsius. Juose aptikti 207 palaidoti ir perlaidoti žmonių palaikai datuojami XVII a. Jie buvo užversti daugiau nei 2 m storio žemių ir griuvenų sluoksniu, rūsiai užversti XIX a., kai bažnyčią perdavus stačiatikiams ji buvo pertvarkoma į cerkvę (*LIIR*, f. 1, b. 2212).

2023 m. vykdytų žvalgomųjų tyrimų metu ištirtos dvi 5x2 m dydžio perkasos, sudariusios bendrą 20 m^2 plotą. Taip pat žvalgytos 4 skirtingo dydžio tranšėjos bendrame 16,8 m^2 plote. Fiksuoti archeologinės vertės neturintys piltinės kilmės sluoksniai suformuoti XX a. Rasti 57 vienetai XVII–XX a. radinių, didžiąją jų dalį sudaro buitinė keramika. Tyrimų metu aptiktos 7 mūrinės konstrukcijos. M1 – tai Šv. Kazimiero bažnyčios prieangio pamatiniai požeminiai struktūriniai konstrukciniai elementai siejami

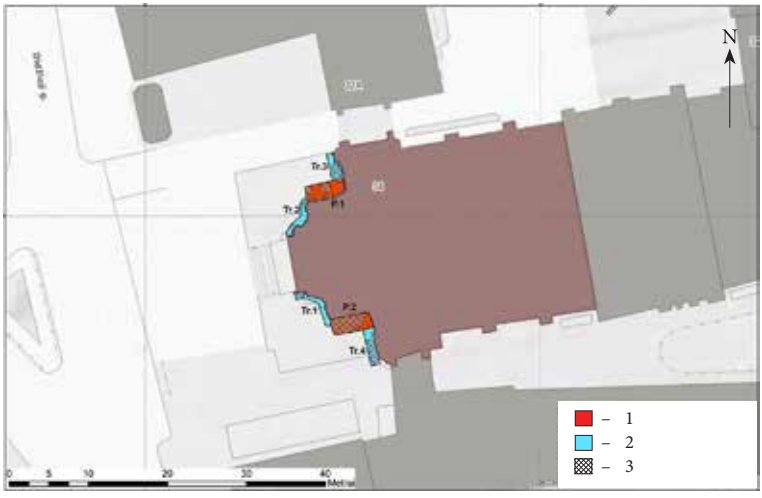

1 pav. 2023 m. tyrimų Vilniuje, Didžioji g. 34, situacijos planas: 1 – tirtos žvalgomosios perkasos (P1–P2); 2 – vykdyti žvalgymai (Tr1–Tr4); 3 – atidengti mūrai. A. Ragauskaitės brėž.

Fig. 1. Area plan of the 2023 excavation at 34 Didžioji Street in Vilnius: 1 – exploratory trenches (P1 and P2); 2 – survey areas (Tr1–Tr4); 3 – exposed masonry.

su pirmine bažnyčios statyba ir datuojami XVII a. I puse, aptikti perkasose 1 ir 2 bei tranšėjose 1–3. M2–M5 – tai buvusio bažnyčios paaukštinimo su baliustrada dangos pagrindo apardytos liekanos, tai aptikta perkasoje 1, tranšėjose 3–4 (3 pav.). Šios struktūros sudarytos iš vidutinio dydžio akmenų, kalkinio skiedinio ir antrinio panaudojimo plytų. Remiantis šaltiniais manoma, kad baliustrada su aptverta terasa prie bažnyčios pagrindinio fasado pristatyta XIX a. I pusėje, bet ne vėliau kaip 1835 m. Baliustrados atsiradimas galėtų būti siejamas su nedidelės apimties bažnyčios remonto darbais, vykusiais 1815 m. Baliustrada su terasa panaikinta 1897 m. baigiant bažnyčią versti į soborą.

Bažnyčios prieangio R pusėje, perkasoje 2, aptiktos dvi užpiltos požeminės mūro patalpos M6 ir M7 (2 pav.). Jos, kaip spėjama iš ankstesnių archeologinių tyrimų rezultatų, galėjo būti

2 pav. Tyrimų metu atidengtas buvusios terasos dangos pagrindo liekanos. A. Ragauskaitės nuotr.

Fig. 2. Exposed fragments of the base of the former church terrace.

naudojamos laidoti. Šių patalpų įrengimas, tikėtina, siejamas su pirminės bažnyčios statyba XVII a. I pusėje. Bažnyčia buvo užpilta XIX a. II pusėje, paverčiant ją Šv. Nikolajaus soboru.

Visi šie tyrimų rezultatai rodo bažnyčios skirtingus rekonstrukcijų ir perstatymo etapus, kurių iki XIX a. pabaigos galima išskirti 3. Pirminis ankstyvojo baroko bažnyčios statybos

3 pav. Atidengtas užpilto rūsio skliautas. A. Ragauskaitės nuotr.

Fig. 3. The vaulted ceiling of a filled-in cellar.

etapas apėmė XVII a. I pusę–XVIII a. vidurį. Tada buvo įrengtos pamatinės konstrukcijos, požeminės patalpos, rūsiai, kriptos. XVIII a. vidurio–XIX a. vidurio vėlyvojo baroko etapu buvo įrengta terasa su baliustrada. Jai galima priskirti aptiktas apardytas pamatines struktūras. Trečias etapas apėmė XIX a. II pusę, kai Šv. Kazimiero bažnyčia buvo perdaryta į Šv. Nikolajaus soborą, kai buvo nugriauta pagrindinio fasado baliustrada ir užpiltos požeminės patalpos.

The Church of St. Casimir in Vilnius

The exploratory excavation at the main façade of the Church of St. Casimir in Vilnius comprised two trenches covering 20 m^2 and a field survey of a further 16.8 m^2 (Fig. 1). The excavations revealed 7 masonry structures. M1 was the foundation of the church porch (first half of the 17th century); M2–M5 were fragments of the base of the former church terrace (early 19th century; Fig. 2); and M6 and M7 were filled-in cellars (first half of the 17th century; Fig. 3). The excavation also recorded 20th-century layers that held no archaeological value.

Eglė Rimkienė,
Paulius Važnevičius

Kauno Šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedros aplinkos tyrimai 2022 m.

2022 m. Kauno senamiestyje (UK 20171), Vilniaus g. 1 esančios Šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedros bazilikos (UK 842) teritorijoje, buvo vykdomi paviršinių dangų ir drenažo sistemos rekonstrukcijų darbai. Žemės judinimo darbų vietose buvo atliekami žvalgymai, kurių metu iki projektinio 20–60 cm gylio žvalgyta 14 plotų (iš viso 2509 m^2) (1 pav.).

Šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedros bazilika yra Kauno senamiesčio V dalyje, priklauso istoriniam 40 kvartalui. Kvartalas šiuo metu supamas M. Daukšos, Raguvos, V. Sladkevičiaus, M. Valančiaus ir Vilniaus gatvių. Pasak M. Bertašiaus, kvartalo P dalyje gyventa jau nuo XIV a., kur pirminė gyvenvietė apėmė net vėlesnės Vilniaus gatvės kraštą, o kvartalo Š dalyje, artėjant link Raguvos gatvės, buvusi dauba, ši dalis iki pat XIX a. pabaigos naudota labiau ūkinei veiklai (Bertašius, M. *Dingęs miestas. Viduramžių Kaunas archeologinių tyrimų duomenimis*. Kaunas, 2013, p. 80–81). XV a. pradžioje ties Rotušės aikštės ir Vilniaus gatvės sankirta buvo pastatyta Kauno Šv. Petro bažnyčia, įsteigta Vytauto. XVI–XVII a. pradžioje 3 minimame kvartale įsikūrusios miestiečių posesijos atiteko parapinei bažnyčiai, o pati bažnyčia tapo Vilniaus vyskupijos Kauno dekanato centru. XVII a. I pusėje ji baigta mūryti, tačiau nukentėjo 1655 m. Kauną užėmus Maskvos, o 1707 m. – Švedijos kariuomenei, taip pat 1732 m. miestą nusiaubus gaisrui. Bažnyčia suremontuota ir dabartinį interjero vaizdą įgavo XVIII a. II pusėje. Nuo 1509 m. iki XVIII a.